

**'La muerte no existe':
de Madres de Plaza de Mayo en het verzet tegen (de tijd van) de geschiedenis.**

Dr. Berber Bevernage

Als er één situatie is waarin mensen de tijd willen stoppen dan is het die van de onbestrafte misdaad die dreigt te verjaren of vergeten dreigt te worden. In deze lezing wil ik focussen op een specifieke slachtoffergroep die met deze situatie werd geconfronteerd en die een succesvolle techniek heeft ontwikkeld om de tijd symbolisch te stoppen in de naam van gerechtigheid: namelijk de Argentijnse *Madres de Plaza de Mayo* in hun strijd tegen de straffeloosheid inzake de verdwijning van hun zonen en dochters tijdens de militaire dictatuur van 1976 tot 1983.

Lange tijd vond het protest van de *Madres* weinig gehoor in Argentinië en genoten de daders van een uitgebreide amnestieregeling. Recent onder presidenten Nestor en Christina Kirchner heeft het protest echter zijn vruchten afgeworpen en zijn de meeste amnestiewetten nietig verklaard en een aantal belangrijke processen tegen hoge militaire officieren heropend na bijna 30 jaar.

In deze lezing stel ik de vraag hoe de *Madres* erin geslaagd zijn om, ondanks hun politiek marginale positie, en vaak tegen de wil van de bredere samenleving in, het verleden open en levendig te houden over een periode van meerdere decennia.

Om een antwoord op deze vraag te formuleren focus ik op het concept 'historiciteitregime' (*régime d'historicité*) van de Franse historicus François Hartog. Dit concept verwijst naar de specifieke manier waarop een bepaalde cultuur omgaat met tijd en de temporele dimensies van verleden, heden en toekomst. Historiciteitregimes lijken voor François Hartog voornamelijk een zaak van grote culturen en historische beschavingen te zijn. Ik argumenteer echter dat in elke cultuur en elke periode verschillende concepten van tijd en temporaliteit naast elkaar kunnen bestaan, zodat het concept 'historiciteitregime' – mits enige aanpassing – een goed zicht kan leveren op intraculturele conflicten binnen verdeelde naties.

Ik argumenteer dat de Argentijnse *Madres de Plaza de Mayo* erin geslaagd zijn om een pijnlijk verleden actueel te houden door het dominante historiciteitregime ter discussie te stellen en een eigen historiciteitregime te ontwikkelen. Dit alternatieve historiciteitregime is voornamelijk gecentreerd rond een weigering om te rouwen en rond de spookachtige representatie van de *desaparecidos* (de 'verdwenenen'). Academici interpreteren de *Madres'* ontkenning van de dood vaak in psychopathologische termen als gerelateerd aan de problematiek van het rouwen zonder lichaam. Aan de hand van een reeks illustraties argumenteer ik echter dat de houding van de *Madres* niet irrationeel of psychopathologisch is, maar wel een hoogst instrumentele politieke strategie die reageert tegen het modern historisch discours en haar sociaal-politieke effecten. De *Madres* kunnen daarom beschouwd worden als 'rebelse geschiedfilosofen' die ons veel kunnen leren over ons eigen common sense denken over geschiedenis. Om de potentiële politieke implicaties van dit common sense denken over geschiedenis te illustreren bespreek ik hoe de Argentijnse militaire junta's een historisch discours hanteerden om hun daden te legitimeren, zichzelf amnestie te verlenen en zo hun misdaden onbestraft te houden.